

УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

КРОХМАЛЬ С. С.

УДК 658.7

Крохмаль С. С. Управління матеріальними ресурсами на промисловому підприємстві

Розглянуто категоріальний апарат управління матеріальними ресурсами на промисловому підприємстві, узагальнено визначення «матеріальні ресурси», запропоновано визначення «управління матеріальними ресурсами», а також розглянуто систему управління матеріальними ресурсами на промисловому підприємстві.

Ключові слова: матеріальні ресурси, функції управління, промислове підприємство, система управління матеріальними ресурсами.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 9.

Крохмаль Світлана Сергіївна – аспірантка, кафедра економіки підприємства та менеджменту, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: obvorozhitelnaja@ukr.net

УДК 658.7

Крохмаль С. С. Управление материальными ресурсами на промышленном предприятии

Рассмотрен категориальный аппарат управления материальными ресурсами на промышленном предприятии, обобщенно определено «материальные ресурсы», предложено определение «управление материальными ресурсами», а также рассмотрена система управления материальными ресурсами на промышленном предприятии.

Ключевые слова: материальные ресурсы, функции управления, промышленное предприятие, система управления материальными ресурсами.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Библ.:** 9.

Крохмаль Светлана Сергеевна – аспирантка, кафедра экономики предприятия и менеджмента, Харьковский национальный экономический университет (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: obvorozhitelnaja@ukr.net

UDC 658.7

Krokhmal S. S. Material Resources Management at Industrial Enterprise

In the article the author considered the categorical apparatus of materials management at the industrial enterprise, generalized definition of «material resources», proposed a definition of «materials management», and considered the material management system at the industrial enterprise.

Key words: material resources, management functions, industrial enterprise, material management system

Pic.: 2. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 9.

Krokhmal Svetlana S. – Postgraduate Student, Department of Enterprise Economics and Management, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: obvorozhitelnaja@ukr.net

Рациональне управління матеріальними ресурсами є одним з резервів зниження собівартості виготовленої продукції, й відповідно фактором збільшення прибутку та рентабельності на промисловому підприємстві. Окрім цього, ефективне управління рухом матеріальних ресурсів забезпечує підприємству додаткові переваги, такі як скорочення простоїв виробництва, створення доцільних резервів запасів для забезпечення його ритмічності, мінімізація втрат від замороження коштів у виробничих запасах, економія витрат від правильного використання складських приміщень, тощо. Тобто ефективне управління матеріальними ресурсами створює реальні передумови економічного зростання і визначає конкурентоспроможність промислових підприємств.

Дослідженню теоретичних, методичних і практичних основ управління матеріальними ресурсами присвячені роботи А. Г. Кальченко [1], В. Є. Ніколайчука [2], М. А. Окландера [3], а загальні питання – Б. О. Анікіна [4], А. М. Гаджинського [5], А. Б. Міротіна [6], Ю. М. Неруша [7] та ін.

Проте кожен з них наводить свій категоріальний апарат щодо управління матеріальними ресурсами, який різниться від інших, що, у свою чергу, впливає на різноманіття складових в досліджуваній термінології. Тому постає об'єктивна необхідність визначення економічної сутності кожного.

Метою статті є узагальнення сутності категорії «управління матеріальними ресурсами» та формування

структури управління матеріальними ресурсами промислового підприємства.

Існують різні підходи до визначення поняття «матеріальні ресурси», які сформульовані і використовуються різними вченими. Визначення матеріальних ресурсів можна розділити на три групи: перші автори – обґрунтовують матеріальні ресурси як предмети праці; другі – обґрунтовують матеріальні ресурси як і предмети праці, так і засоби праці, тобто засоби виробництва; треті – розглядають матеріальні ресурси як товар. Тобто усі автори розглядають матеріальні ресурси як частину оборотних засобів підприємства, що дозволяє згрупувати визначення матеріальних ресурсів відповідно до основних етапів циклу обігу оборотних засобів (циклу відтворення). Грошовій стадії відповідає постачання, де грошові кошти перетворюються у предмети праці, а саме, у матеріальні ресурси; стадія виробництва – перетворення придбаних на стадії постачання матеріальних ресурсів у товар за допомогою засобів праці; стадія збут – перетворює товар у грошові кошти. Таким чином, поняття «матеріальні ресурси» пов'язується з рухом виробничо-речових елементів, які проходять через фази постачання, виробництва та збуту.

На думку автора статті, сутність поняття «матеріальні ресурси» слід розглядати на стадії постачання циклу обігу оборотних засобів, через те, що матеріальні ресурси у первісному вигляді надходять на підприємство саме на цій стадії. Найбільш повне визначення

наведено у П(С)БО-9 [8], де сформульоване визначення виробничих запасів, яке за змістом є синонімом матеріальних ресурсів. Так, під «матеріальними ресурсами» слід розуміти сировину, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва й адміністративних потреб. Дане визначення є найбільш прийнятним через те, що у ньому більш детально розглянуті складові матеріальних ресурсів та їх призначення на підприємстві.

Матеріальні ресурси, як частина оборотних засобів, є одним із найважливіших і найскладніших об'єктів управління через велике різноманіття вихідних матеріальних ресурсів. Найбільшу частку матеріальних ресурсів підприємства становлять основні матеріали, які повністю перетворюються у вироблений товар, складаючи його невід'ємну частину. Допоміжні матеріали споживаються в процесі обслуговування виробництва або додаються до основних матеріалів з метою зміни їх деяких властивостей (мастильні, обтиральні, пакувальні матеріали, фарбники тощо). Сировина представляє собою предмети праці, які зазнали раніше впливу праці і підлягають подальшій переробці; покупні напівфабрикати і комплектуючі - предмети праці, що входять в готовий продукт і обумовлюють певні витрати праці на складання (монтаж) або додаткову обробку на даному підприємстві (наприклад, заготовки з металу, підшипники).

Структура матеріальних ресурсів представлена на прикладі одного з машинобудівних підприємств Харківщини (рис. 1).



Рис. 1. Структура матеріальних ресурсів машинобудівного підприємства

Дослідивши поняття «матеріальні ресурси», можна сказати, що дана категорія є досить широким поняттям, адже до її складу входить багато аналітичних об'єктів, кожен з яких заслуговує особливої уваги.

Далі доцільно розглянути поняття «управління». Термін «управління» утворився від англійського дієслова «to manage» (керувати), та є досить широким поняттям, яке охоплює політичну, економічну та соціальну

сферу життя. Трактують поняття «управління» поєднує людські і матеріальні ресурси для виконання задач, поставлених перед організацією, та відбувається при наявності двох сторін (учасників): сторона, якою управляють, – об'єкт управління і сторона, яка управляє, – суб'єкт управління. Узагальнюючи визначення, під управлінням слід розуміти цілеспрямований вплив суб'єкта управління на об'єкт управління для досягнення поставленої мети [9].

Сучасні концепції менеджменту розглядають управління матеріальними ресурсами як процес, що складається із серії взаємозалежних дій, як загальну суму функцій управління. У літературі та практиці можна знайти різні підходи до класифікації функцій управління, які іноді є прямо протилежними. Існують різні варіанти систематизації (переліків), причому одні й ті ж функції іменуються неоднаково. Виходячи з цього, пропонується розглянути найбільш відомі підходи до визначення функцій управління матеріальними ресурсами (табл. 1).

Таким чином, трактування функцій управління матеріальними ресурсами не є однозначним, оскільки різні автори визначають сутність даного поняття по-різному. Але основні функції можна поєднати у три групи: функції планування, функції організації, функції контролю та регулювання. Ці функції тісно пов'язані між собою в єдиному процесі управління матеріальними ресурсами. Незадовільне планування чи недосконала організація, так само як і поганий контроль, негативно впливають на результати діяльності підприємства в цілому.

Пов'язуючи визначення «матеріальні ресурси» та «управління», можна сформулювати визначення поняття «управління матеріальними ресурсами» – це цілеспрямований вплив суб'єкта управління на сировину, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва й адміністративних потреб, для досягнення поставленої мети.

Тобто об'єктом управління на промисловому підприємстві виступають матеріальні ресурси, у розрізі підрозділів підприємства, видів діяльності, процесів тощо, а суб'єктом – заступник директора з комерційних питань, начальник управління матеріально-технічного забезпечення та комплектації (УМТЗ і К), заступник начальника УМТЗ і К з прокату чорних металів і транспорту, заступник начальника УМТЗ і К з прокату кольорових металів, електроізоляційних і хімічних матеріалів, заступник начальника УМТЗ і К з ремонтно-експлуатаційних потреб і комплектації покупних виробів, транспортний відділ, менеджери відділу прокату чорних металів і сирцю, відділу електроізоляційних та хімічних матеріалів, та бюро кабельної продукції і сирцю кольорових металів, бюро електроізоляційних, гумово-азбестових та допоміжних матеріалів, бюро хімічних, будівельних матеріалів та нафтопродуктів, бюро комплектації устаткування, бюро ремонтно-експлуатаційних потреб, транспортно-експедиційне бюро, а також інші фахівці підприємства, які беруть участь у виконанні окремих функцій управління матеріальними ресурсами.

Основні функції управління матеріальними ресурсами на думку різних вчених

Функції управління	Функції	Вчені						Разом
		Анікін Б. О. [4]	Гаджинський А. М. [5]	Кальченко А. Г. [1]	Міротін Л. Б. [6]	Неруш Ю. М. [7]	Окландер М. А. [3]	
Планування	Формування стратегії придбання матеріальних ресурсів і прогнозування потреби в них	+						1
	Дослідження ринку закупівель	+	+			+		3
	Оптимізація виробничих запасів				+			1
	Визначення потреб у матеріальних ресурсах, розрахунок кількості матеріалів, що замовляються	+	+	+	+	+	+	6
	Встановлення ліміту матеріалів на відпуск підрозділам підприємства						+	1
	Підготовка бюджету закупівель		+					1
Організація	Отримання та оцінка пропозицій від потенційних постачальників		+					1
	Аналіз закупівельної ціни	+						1
	Вибір постачальників	+	+		+	+	+	5
	Узгодження ціни на ресурси, укладання договорів на поставку		+	+	+	+	+	5
	Дослідження транспортних витрат	+			+			2
	Організація руху матеріальних ресурсів з ринку закупівель до складів підприємства		+				+	2
	Розміщення матеріальних ресурсів на складі	+		+			+	3
	Доведення матеріальних ресурсів до виробничих підрозділів				+	+		2
Контроль та регулювання	Контроль за термінами постачання матеріалів		+	+	+			3
	Вхідний контроль якості матеріальних ресурсів		+	+	+			3
	Оперативне регулювання та облік					+	+	2
	Підтримка на нормативному рівні запасів матеріальних ресурсів на складах	+	+					2
	Координація та системний взаємозв'язок закупівель з виробництвом, збутом, складуванням і транспортуванням, а також з постачальниками	+	+			+		3
	Аналіз ефективності постачання матеріальних ресурсів	+						1

Узагальнюючи розглянуті вище визначення, уявимо управління матеріальними ресурсами на промислових підприємствах у вигляді системи, яку наведено на рис. 2.

Таким чином, система управління матеріальними ресурсами на промисловому підприємстві включає керуючу (суб'єкт управління) та керовану (об'єкт) підсистему, які пов'язані каналами прямого та зворотного зв'язку. Вхід системи передбачає надходження інформації з ринків закупівель, яка необхідна; вихід системи передбачає забезпечення безперебійного функціонування виробництва.

Між елементами системи управління матеріальними ресурсами існує багато різних прямих і зворотних

зв'язків. Керуюча підсистема впливає на керовану підсистему за рахунок розроблення і прийняття управлінських рішень, які передаються для виконання керованій підсистемі каналами прямого зв'язку. Керована підсистема забезпечує виконання прийнятих рішень, та передає інформацію про відхилення від запланованих результатів каналами зворотного зв'язку керуючій підсистемі.

У рамках управління матеріальними ресурсами суб'єкт управління впливає на об'єкт управління через функціональну підсистему в розрізі стратегічного, оперативного і тактичного управління. На основі вищезазначеного суб'єкти управління вибирають і застосовують методи, способи і засоби управління матеріальними ресурсами. Тобто система управління матеріальними ре-

сурсами здійснює рух сировини, матеріалів, комплектуючих і запасних частин з ринку закупівель у виробничі підрозділи підприємства, з метою задоволення потреб виробництва у матеріальних ресурсах з максимальною можливою економічною ефективністю.

Отже, у ході дослідження автором було запропоновано визначення «управління матеріальними ресурсами», під яким слід розуміти цілеспрямований вплив суб'єкта управління на сировину, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва й адміністративних потреб, для досягнення поставленої мети. Також розглянуто систему управління матеріальними ресурсами на промисловому підприємстві, яка зможе забезпечити безперерйне функціонування виробництва з максимальною можливою економічною ефективністю. Подальші дослідження будуть направлені на моделювання управління матеріальними ресурсами на промисловому підприємстві. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Кальченко А. Г. Логістика [Текст] : підручник / А. Г. Кальченко. – К. : КНЕУ, 2003. – 284 с.
2. Николайчук В. Е. Заготовительная и производственная логистика [Текст] : монография / В. Е. Николайчук. – СПб. : Питер, 2001. – 155 с.
3. Окландер М. А. Логистична система підприємства [Текст]: монографія / М. А. Окландер. – Одеса : Астропринт, 2004. – 312 с.
4. Аникин Б. А. Основы логистики. Логистика и управление цепями поставок. Теория и практика [Текст] : учебник / Под ред. Б. А. Аникина, Т. А. Родкиной. – М. : Проспект, 2011. – 344 с.
5. Гаджинский А. М. Логистика [Текст] : учебник / А. М. Гаджинский. – 19-е изд., перераб. и доп. – М. : Издат. торговая корпорация «Дашков и К», 2010. – 484 с.
6. Миротин Л. Б. Эффективная логистика [Текст] : монография / Л. Б. Миротин, Ы. Э. Ташбаев, О. Г. Порошина. – М. : Экзамен, 2003. – 159 с.
7. Неруш Ю. М. Логистика [Текст] : учебник / Ю. М. Неруш. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Проспект, 2007. – 517 с.
8. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO.aspx>
9. Фролова Т. О. Еволюція функції менеджменту до умов глобалізації / Т. О. Фролова // Бизнес Информ. – 2012. – № 1. – С. 138 – 146.

УДК 338.001.36

АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ПІДПРИЄМСТВА

ДАНИЛЕНКО С. В.

УДК 338.001.36

Даниленко С. В. Аналітичні аспекти оцінювання знань підприємства

У статті проаналізовано концепції формування та розвитку знань підприємства, представлено послідовність дій для реалізації методів оцінки сукупності комбінацій ключових і провідних компетенцій, виділено підходи, що застосовуються при розробці системи ранжування й оцінки управлінських компетенцій.

Ключові слова: знання підприємства, здатності, компетенції, види компетенцій, оцінка знань, ефективний менеджмент.

Табл.: 1. **Бібл.:** 6.

Даниленко Світлана Василівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра економічного аналізу, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

УДК 338.001.36

UDC 338.001.36

Даниленко С. В. Аналитические аспекты оценивания знаний предприятия

В статье проанализированы концепции формирования и развития знаний предприятия, представлена последовательность действий для реализации методов оценки совокупности комбинаций ключевых и ведущих компетенций, выделены подходы, применяемые при разработке системы ранжирования и оценки управленческих компетенций.

Ключевые слова: знания предприятия, способности, компетенции, виды компетенций, оценка знаний, эффективный менеджмент.

Табл.: 1. **Библ.:** 6.

Даниленко Светлана Васильевна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра экономического анализа, Харьковский национальный экономический университет (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

Danilenko S. V. Analytical Aspects of Enterprise Knowledge Assessment

The article considers the concepts of forming and development of enterprise knowledge; a sequence of actions to implement assessment methods of the complex of combinations of key competencies is presented, approaches used in developing a system of ranking and evaluating of managerial competencies are identified.

Key words: enterprise knowledge, abilities, competencies, types of competencies, assessment of knowledge, effective management

Tabl.: 1. **Bibl.:** 6.

Danilenko Svetlana V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Economic Analysis, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)